

บทวิจารณ์ : หนังสือเจาะข่าว” สารคดีเชิงสืบสวน” กรุงเทพมหานคร

ทิพย์อนงค์ ธรรมภูมิมังค์*

การรายงานข่าวเชิงสืบสวน (Investigative Reporting) วงการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไทย เรียกการรายงานข่าวประเภทนี้ว่า “ข่าวเจาะ” การรายงานข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่ได้มาด้วยการสืบค้น ขุดเจาะเรื่องราวออกมาตีแผ่อย่างต่อเนื่อง นำข้อเท็จจริงของข่าวมาเปิดเผยตามลำดับ ทำให้เกิดความสนใจติดตามและวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง จนนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการระงับยับยั้งหรือยุติเรื่องนั้น รวมทั้งการดำเนินการเอาผิดลงโทษผู้เกี่ยวข้อง

การรายงานข่าวเชิงสืบสวนนี้ผู้สื่อข่าวจึงต้องล้วงลึกเข้าไปถึงต้นตอของเรื่องจนกระทั่งถึงผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ข่าวนั้น ซึ่งก็ต้องมีแหล่งข่าวตัวบุคคลที่จะยืนยันความถูกต้องของข่าว รวมไปถึงการเก็บรวบรวมหลักฐานเอกสารที่สามารถพิสูจน์ว่า เรื่องที่เกิดขึ้นเป็นความจริงทุกประการ หรือใกล้เคียงกับเรื่องจริงที่สุดอีกด้วย การรายงานข่าวแบบนี้จะแตกต่างจากการรายงานข่าวประเภทอื่นๆ ตรงที่การรายงานข่าวประเภทอื่น ๆ นั้น จะนำเอาสิ่งที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดอยู่แล้วมานำเสนอ แต่การรายงานข่าวเชิงสืบสวน จะนำข้อเท็จจริงที่มีได้ปรากฏให้เห็นเด่นชัดและไม้อาจหยิบยกได้โดยง่ายมานำเสนอ เป็นการพยายามขุดค้นความจริงที่ซ่อนเร้น (Hidden Facts)

หนังสือสารคดีข่าวเชิงสืบสวน จัดทำขึ้นโดยสถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนซึ่งมีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในวิชาชีพสื่อมวลชนโดยเฉพาะด้านการรายงานข่าวให้เป็นไปอย่างถูกต้อง รอบด้านและเป็นธรรม สถาบันอิศราได้จัดทำ “โครงการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพให้แก่บุคลากรในวิชาชีพสื่อมวลชน” โดยเปิดโอกาสให้นักข่าวเข้าอบรมเสนอประเด็นและแผนในการทำข่าว ซึ่งเป็นการทำข่าวเชิงสืบสวน (Investigative reporting) จากนั้นได้คัดเลือกเรื่องที่มีความโดดเด่น เพื่อนำมาจัดทำหนังสือ โดยให้เป็นเวทีของนักข่าวได้แสดงความสามารถและฝึกฝนทักษะในการทำข่าวเชิงสืบสวนและการเขียนรายงานขนาดยาว

*ทิพย์อนงค์ ธรรมภูมิมังค์ : อาจารย์ประจำภาควิชาหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

สารคดีข่าวเชิงสืบสวน 9 เรื่อง เขียนโดยนักข่าวต่างวัย ประสบการณ์โฉบเฉี่ยวในวงการนักข่าวเฉลี่ย 8 เดือน ผลงานที่ปรากฏออกมาหลายเรื่องหลากรสเต็มไปด้วยข้อมูลสารรอบด้าน บางเรื่องดูมีเนื้อหาธรรมดาแต่ผู้เขียนพยายามนำเสนอแง่มุมเล็กๆ สารคดีข่าว 9 เรื่องนั้นประกอบด้วย

- ถลกหนังอาชญากรโจรกรรมปัญญาหล่มโสโครกทางผลประโยชน์-ขาดเกร็ดความอดสูบัณฑิตไทย
- โรงพยาบาลเอกชนจ่ายแพงกว่าทำไม
- ผ่าแผนยกเครื่องการรถไฟ งบเหวียด 2 แสนล้านบาท ใครได้ประโยชน์
- 360 องศา เกาะติดชีวิตกู้ภัย
- ออยากเป็นซี่เข้าไปหานายประกัน (เถื่อน)
- เครื่องนุ่มห่มแบรนด์ไทยปักธงบนตลาดโลก
- ศูนย์ร้องทุกข์ประจำรัฐสภาถูกลืม
- ทัวร์ศูนย์เหรียญภัยร้ายท่องเที่ยวไทย
- คีฬอันวุ่นวาย “สไนเปอร์” ต้นเสียงจากรพ.จุฬาฯ

ซึ่งในที่นี้ได้คัดเลือก 3 เรื่องที่มีความน่าสนใจมาแนะนำเสนอในที่นี้ ถลกหนังอาชญากรโจรกรรมปัญญา หล่มโสโครกทางผลประโยชน์-ขาดเกร็ดความอดสูบัณฑิตไทย โดยธวัชวัฒน์ เพ็ชรล่อเหลี่ยม น.ส.พ. โปสัทฑุเดย์ นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับการซื้อขาย

ปริญญา และระบบอุปถัมภ์ซึ่งใช้อำนาจเงินในสถาบันการศึกษาซึ่งมหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นจำเลยที่ 1 แม้ทุกคนจะทราบกันดีว่ามหาวิทยาลัยรามคำแหงนั้น เข้าง่ายจบยาก แต่กลับมีข้อกังขาถึงความไม่โปร่งใสในการสำเร็จการศึกษาของบัณฑิตบางส่วน ต่อกรณีจับทุจริตสอบที่ถูกเผยแพร่เป็นข่าวออกมาเป็นระยะพร้อมกับวาทกรรมเชือดเฉือนว่า ม.รามใครมีเงินก็จบได้โดยมีการเปิดเผยจากส.ส.บางท่านว่า มีการซื้อขายข้อสอบในมหาวิทยาลัยจริง และมีการทุจริตเกิดขึ้นบ่อยครั้ง อีกตัวแปรหนึ่งก็คือ สถาบันกวดวิชา ที่มีหลักสูตรรับรองผลพิเศษ ซึ่งก็คือ สูตรในการทุจริตนั่นเอง โดยมีการซ่อนอุปกรณ์พิเศษเข้าห้องสอบ และทีมงานของสถาบันจะส่งคนไปสอบและออกมาทำเฉลย โดยรับส่งข้อมูลกลับเข้าไปให้ผู้ที่มีครสอบผ่านอุปกรณ์นั้น โดยค่าใช้จ่ายดังกล่าว เป็นจำนวนถึงหลักหมื่น ซึ่งอธิการบดีก็รับทราบปัญหาดังกล่าวและแจ้งความเอาผิดกับสถาบันกวดวิชา แต่ด้วยบทลงโทษทางกฎหมาย ที่ไม่รุนแรง ทำให้สถาบันกวดวิชาได้รับโทษเพียงการเสียค่าปรับหรือติดคุกไม่กี่วันเท่านั้น

360 องศา เกาะติดชีวิตกู้ภัย โดยประพงษ์ แผลมแจ่ง หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ มุสนธิป้อเด็กตั้งได้ดำเนินการเก็บศพตามสถานที่ต่างๆมาเป็นเวลา 100ปี ซึ่งเป็นงานจิตอาสาโดยมีเป้าหมายหลัก คือ ช่วยเหลือหน่วยราชการโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจในการอำนวยความสะดวกช่วยเหลือสังคม หากเกิดเหตุด่วนเหตุร้ายเกิดอุบัติเหตุ เจ้าหน้าที่ตำรวจ หน่วยกู้ภัยจะติดต่อสื่อสารผ่านศูนย์วิทยุกรุงเทพฯ รถกู้ภัยและทีมงานจะวิ่งเปิดหวนเสียงดังรีบไปที่เกิดเหตุ ช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมูลนิธิ ปัจจุบันมูลนิธิและกลุ่มอาสาสมัคร

ภัยเกิดขึ้นมากมาย กลายเป็นปัญหาสังคม คือมีการแย่งคนเจ็บ ณ จุดเกิดเหตุ ซึ่งต้นเหตุมาจากค่านำส่งผู้บาดเจ็บ เป็นค่าตอบแทน ภายหลังจากการนำตัวผู้บาดเจ็บส่งโรงพยาบาลเรียบร้อย ทำให้เกิดข้อกังขาว่าหน่วย ภัยเป็นผู้ปิดทองหลังพระ หรือคนบาปใน คราบน้ำกัญญกันแน่

คืนอันวุ่นวาย “สไนเปอร์” ต้นเสียง จาก รพ.จุฬาฯ โดย นิติพันธุ์ สุขอรุณ น.ส.พ. โปสัทฑุเดชย์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ตั้งอยู่ในย่านสีลม-ราชประสงค์ มีอาคารกว่า 50 อาคาร และมีแพทย์ พยาบาลผู้เชี่ยวชาญโรค ให้บริการพร้อมสรรพกลายเป็นพื้นที่เสี่ยงในทันที เมื่อกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้าน เผด็จการ (นปช.) เคลื่อนมวลชนจากพื้นที่ ชุมชนบริเวณสะพานผ่านฟ้าลีลาศมาเป็น แยกราชประสงค์และตั้งเวทีปราศรัย หันหน้า ออกไปทางประตูน้ำหันหลังให้ถนนราชดำริ เหตุการณ์เริ่มต้นบุกโรงพยาบาลจุฬาฯ เมื่อ แกนน่านปช.ตั้งข้อสงสัยว่ามีทหารที่เป็นคน ชุมยิงอยู่ในตึกรพ.จุฬาฯ จึงขอให้สื่อมวลชน ร่วมกันไปตรวจสอบสร้างความสงสัยให้กับ กลุ่มนักข่าวจำนวนหนึ่งว่ามีหลักฐานหรือไม่ จากนั้นจึงเดินทางไปที่รพ.จุฬาฯและขอเจรจากับผู้อำนวยการรพ. โดยขอยืนยันว่าไม่มีกอง กำลังทหารและตำรวจอยู่ในตึกแน่ แต่กลุ่ม นปช.ยืนยันขอเข้าไปตรวจค้นในรพ. และใช้ กำลังบุกเข้าไปในรพ.โดยไม่ได้คำนึงถึงคนไข้ ในรพ. ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนั้นสร้างความ ไม่พอใจให้กับคนบางส่วนในสังคมในการที่ กลุ่มนปช.ไม่เคารพสถานที่อย่างรพ. และยังเป็น สภากาชาดไทยอีกที่ ไม่ว่าจะเกิดสงคราม หนักหนาสาหัสเพียงไหน ก็จะมีการยกเว้น สถานพยาบาลไว้ โดยการที่กลุ่มนปช.กระทำการ ดังกล่าว ทำให้ต้องมีการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย เพื่อความปลอดภัย ซึ่งเป็นชะตากรรมและความลำบากซึ่งไม่น่าจะเกิดขึ้นเลย

การรายงานข่าวเชิงสืบสวนเป็น ศาสตร์และศิลป์ควบคู่กันไป จุดเริ่มต้นมักเกิด จากความสังหรณ์ใจ (Hunch) ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือได้แ่งมุ่ม ประเด็นข่าว (Tip) จาก การที่มีผู้ชี้เบาะแส (Hint) โดยบอกเล่าทางวาจาหรือส่งเอกสารข้อมูลมาให้ หรืออาจมีนักข่าวหรือใครก็ตามในกองบรรณาธิการเกิดความสงสัยหรือสังหรณ์ใจในเรื่องที่ได้ยินได้อ่านพบว่าน่าจะมีอะไรซุกซ่อนอยู่อีก น่าจะเป็น เพราะเหตุนั้นเหตุนี้ ดังนั้นมุมมองที่แตกต่าง จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการทำข่าวประเภทนี้